

Motion till riksdagen 2018/19:2054

av Jan Björklund m.fl. (L)

En gymnasieskola för alla

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av en tvåårig yrkesskola och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla gymnasieprogram ska kunna erbjuda högskolebehörighet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärlingsutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett preparandår och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt ämnesprov och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla studie- och yrkesvägledningen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Alla gymnasieelever hade tidigare krav på sig att bli behöriga för högskolestudier, medan yrkeskunnande sågs som mindre viktigt. Det är viktigt att alla elever ska ha en god grund att stå på inför studier och arbetsliv. Vid sidan av de traditionella gymnasieprogrammen och högskoleutbildningarna behövs det också yrkesutbildningar och branshanknutna utbildningar, bland annat lärlingsjobb. På en föränderlig arbetsmarknad är det viktigt att alla har goda möjligheter att fortbilda sig och förbättra sina kunskaper genom hela yrkeslivet. Liberalerna vill ha en försöksverksamhet kring gymnasial lärlingsutbildning där branscher och arbetsgivare har ökat inflytande och ansvar, så kallade branschlärningar.

Varje människa har olika förutsättningar att nå sina drömmar och mål. Därför är politikens uppgift att skapa olika vägar och möjligheter att nå de målen. Skolan ska vara

ett verktyg för elever att nå sina mål och får aldrig bli en återvändsgränd. Tyvärr finns det tecken på att skolan brister i detta uppdrag.

Nästan var sjätte elev som lämnar årskurs 9 i dag gör det utan fullständiga betyg. Det är ungdomar som är födda i Sverige och har gått i svensk skola hela sitt liv, men det är även nyanlända som bara gått ett par eller inga år alls i svensk grundskola.

För att minska effekterna av boendesegregationen och öka den sociala rörligheten så att alla sökande till gymnasiet har möjlighet att göra ett genomtänkt gymnasieval som baseras på önskan om ett framtida yrke eller fortsatta studier bör studievägledningen och informationen kraftigt förbättras. Skolinspektionen ska ges utökade möjligheter att stänga skolor som inte ger eleverna den kvalitativa skolundervisning de har rätt till eller där huvudmännen inte följer läroplanen till exempel om jämställdhet och likabehandling. Tvångsförvaltning och nedläggning av förskolor eller skolor som inte klarar sitt uppdrag eller bryter mot lagen ska kunna genomföras snabbt, oavsett huvudman. En närliggande och mer framgångsrik huvudman ska kunna ta över verksamheter från en huvudman som missköter sitt uppdrag.

Treåriga program ska kunna ge högskolebehörighet

På gymnasiet finns högskoleförberedande program och yrkesprogram. På yrkesprogram ska högskolebehörighet inte vara obligatoriskt men möjligt att välja till. För vissa yrkesprogram ska också särskild behörighet kunna läsas in. Rektorn ansvarar för att tillvalet också så långt möjligt är praktiskt genomförbart för den enskilda eleven. För den som inte läst in grundläggande högskolebehörighet under gymnasiestudierna ska stora möjligheter finnas att till goda villkor läsa in behörigheten senare i livet.

En tvåårig yrkesskola

Det behövs fler och mer flexibla vägar till yrkeslivet. Vid sidan av dagens treåriga nationella gymnasieprogram ska det finnas möjlighet att söka till en tvåårig yrkesskola på gymnasial nivå, där fokus ligger på yrkesämnen och, för nyanlända, svenska. Det ska alltid gå att välja till kurser för att uppnå gymnasiebehörighet och, om man blir behörig, växla över till ett gymnasieprogram. Utbildningen ska kunna sammanfogas med de yrkespaket som Skolverket redan har tagit fram samt dagens yrkes- och lärlingsvux.

Målsättningen är att eleven på sikt, efter utbildning och eventuell lärlingsanställning, ska vara tillräckligt rustad för en god etablering på arbetsmarknaden. På detta sätt blir den nya tvååriga yrkesskolan både en första väg in i ett yrke och en brygga till vidare fördjupning och studier inom exempelvis yrkeshögskolan. Till skillnad från kurser inom Arbetsförmedlingen blir den nya tvååriga yrkesskolan på detta sätt en tydlig del av det ordinarie utbildningssystemet.

Utbildningen vänder sig framför allt till ungdomar mellan 16 och 21 år som inte har behörighet till nationellt program samt till nyanlända. Detta skiljer sig jämfört med komvux och andra vuxenutbildningar som riktar sig till människor över 20 års ålder. För att hög kvalitet ska kunna upprätthållas på den tvååriga yrkesskolan bör elevens förmåga att fullfölja utbildningen prövas. Utbildningen ska utformas i nära samverkan med näringslivet och innehålla omfattande arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen ska ha hög kvalitet och hög relevans för arbetsmarknaden och blir därmed en väg för dem som snabbare vill ut i arbetslivet.

Preparandår istället för introduktionsprogram

I dag är språkintröduktion det snabbast växande gymnasieprogrammet. En utvärdering från Skolverket (2016) visar att endast 30 procent av eleverna har gått vidare till ett nationellt gymnasieprogram tre år efter att de började på språkintröduktion. Nästan hälften hade slutat gå på gymnasiet helt och hållet. Intröduktionsprogrammen har blivit en återvändergränd för alltför många elever. Detta innebär ett slöseri för både individen och samhället. Liberalerna vill istället att ett särskilt preparandår inrättas för nyanlända elever som siktar på att snabbt börja på gymnasiets teoretiska program.

Inför ett nationellt ämnesprov

Gymnasieskolan bör förändras från dagens kursutformade skola till en mer samlad ämnesutformad skolform. Vi föreslår även att ett nationellt gymnasieprov införs. Gymnasieprovet ska vara ett examensprov och ska kunna ersätta nationella prov. När det kursutformade gymnasiet ersätts med ett ämnesgymnasium blir det naturligt att ett samlat ämnesprov genomförs i slutet av årskurs tre som en bekräftelse på den samlade ämneskunskap eleven har erhållit under sina gymnasiestudier. Prov bör finnas både på högskoleförberedande och yrkesförberedande program, men kan utformas på olika sätt. För att få examen ska godkänt på gymnasieprovet krävas. Det ska finnas möjlighet att senare göra om ett prov eller delar av ett prov man fått underkänt i.

Utöka lärlingsutbildningen

För att fler unga ska ha ett jobb att gå till och för att fler företag ska finna rätt kompetens måste yrkesutbildningarna stärkas. Alliansregeringen 2006–2014 återinförde lärlingsutbildningarna i Sverige, vilket har gett fler unga möjligheten till jobb. Lärlingsutbildning är också viktig för tillväxten, inte minst för de små och medelstora företagen. Företagens efterfrågan på kompetent arbetskraft är stor.

Lärlingsutbildningen ska vara en långsiktigt hållbar utbildning som är relevant och verklighetsnära och leder till jobb. Lärlingsplatserna ska likna en anställning, s k branschlärningar, med en riktig lärlingslön och förväntas övergå i anställning. Företagen måste bli fullt involverade och ansvariga för att utforma den arbetsplatsförlagda yrkesutbildningen och garantera dess kvalitet. Företagen väljer sedan vilka lärlingar de vill ta emot, som vid vanliga anställningsintervjuer. Utbildningarna får då kvalitet och status. För att svara mot arbetsmarknadens efterfrågan på kvalificerad arbetskraft och ge fler unga möjlighet till jobb måste lärlingsutbildningar utökas och breddas.

Utveckla studie- och yrkesvägledningen

Varje år väljer drygt 100 000 elever program till gymnasiet. Tyvärr fattar många elever beslut med bristfällig information. På många skolor brister studie- och yrkesvägledningen. Enligt en rapport från Skolverket (2013) har två av tre högstadiel elever ingen klar bild av vilka gymnasieprogram som finns. Det är illavarslande och kan vara en förklaring till att det varje år är över 10 000 unga som avbryter sin gymnasieutbildning. Felval som resulterar i byte av gymnasieprogram kommer ofta till priset av ett eller två års ytterligare studier. Enligt en uppskattning från Skolverket (2017) är kostnaderna för felvalen 2,3 miljarder kronor per år.

För att minska osäkerheten vid studievalet och öka chanserna att man väljer rätt utbildning tidigt bör studierådgivningen under högstadiet öka och mer fokusera på transparent information kring studiernas jobbchanser. Vi vill även stärka studie- och yrkesvägledarens roll; varje skolas studie- och yrkesvägledare ska få den utbildning och de verktyg som behövs för att alla elever ska kunna göra trygga och välinformerade gymnasieval.

Jan Björklund (L)

Tina Acketoft (L)

Gulan Avci (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Joar Forssell (L)

Roger Haddad (L)

Fredrik Malm (L)

Lina Nordquist (L)

Johan Pehrson (L)

Arman Teimouri (L)

Allan Widman (L)

Maria Arnholm (L)

Juno Blom (L)

Bengt Eliasson (L)

Helena Gellerman (L)

Robert Hannah (L)

Maria Nilsson (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Barbro Westerholm (L)